

Heyencamp als model voor energiezuinige buurt

Project `De Groene Vogel` slaat vleugels uit in het Limburgse Reuver

In 2013 is in de Limburgse gemeente Beesel het project `De Groene Vogel` van start gegaan. Een experiment om het energiegebruik van de buurt **Heyencamp** in het dorp Reuver fors naar beneden te krijgen. Het project moet er toe leiden dat de bewoners van de 400 woningen voortaan bewuster omgaan met energie. Met steun van de Gemeente en een woningcorporatie die voor energiecoaches en een modelwoning zorgen. Het streven is dat over vijf jaar in 200 van de 400 woningen het energiegebruik 50% lager is. En over vijftien jaar de hele gemeente Beesel zich klimaatneutraal kan noemen. Wellicht dat tegen die tijd overal in Limburg `Groene Vogel`-projecten floreren.

In 2012 kreeg de gemeente **Beesel** een landelijke prijs toegekend voor hun energiezuinige en milieuvriendelijke verbouwing van het gemeentehuis. Ton Verlijdsdonk was in die tijd wethouder: `In die periode heb ik mij heel erg ingezet voor energiebesparing en duurzaamheid. Duurzaamheid was een favoriet onderdeel van mijn portefeuille. Als College hadden we de ambitie dat Beesel één van de meest energiebewuste gemeenten van Limburg zou worden. Beesel deed mee aan een project van de provincie dat als uitdaging had

om in je gemeente 200 woningen twee energielabels te laten stijgen. In Reuver hebben we ´nul op de meter´ als standaard ingesteld bij de bouw van 150 nieuwbouwwoningen. En in regionaal verband werkten we met Venlo en Venray mee aan decentrale opwekking van energie met wind, zonne-energie en aardwarmte. Deed zich maar even een kans voor, dan pakte ik die met beide handen aan.´ Het winnen van de prijs voor de verbouw van het gemeentehuis was voor Verlijdsdonk een mooie aanleiding om een aantal actieve burgers, ondernemers,

scholen en belangstellenden uit te nodigen voor een inspiratiesessie. En bij zijn gasten eens te peilen naar de belangstelling om het energiegebruik ook buiten de muren van het gemeentehuis te verminderen. Tijdens die bijeenkomst is het idee voor het project 'De Groene vogel' geboren.

Een vliegende start

Ton Verlijdsdonk herinnert zich deze inspiratiesessie nog levendig. Eerder op die dag had hij informatie doorgekregen over een prijsvraag met de titel 'De knop om'. Het ging om een initiatief van **Agentschap NL**, een uitvoeringsinstantie van het Ministerie van Economische Zaken. Die riep gemeenten op om met plannen te komen en voorstellen in te dienen voor een energiebesparend project. Die oproep klonk hem als muziek in de oren. Verlijdsdonk: 'Toen ik dit tijdens die bijeenkomst naar voren bracht, dienden zich meteen een aantal kandidaten aan om samen een project uit te werken. De knop was snel om: twee weken later stond het idee helemaal uitgewerkt op papier. Om op te vallen bij de jury lieten we ons voorstel bezorgen door een postduif, vandaar de naam 'De Groene Vogel'. Om draagvlak te creëren in het dorp, vroegen we een basisschool de duif daar los te laten. Met een bericht daarover in de lokale media weet gelijk het hele dorp er van.' De bezorging door de duif verliep niet helemaal volgens plan, maar het **ingediende voorstel** bleek een voltreffer: uit 86 inzendingen won 'De Groene Vogel' de eerste prijs van 25.000 euro en kreeg er als startbijdrage voor de uitvoering van het project nog eens 85.000 euro bij. Alsnog een vliegende start.

Energiecoach geeft tips aan huis

Het wethouderschap ligt weliswaar alweer een tijdje achter hem, maar de bemoeienissen van Ton Verlijdsdonk met het project 'De Groene Vogel' zijn gebleven. Sterker nog, die zijn alleen maar toegenomen. Want sinds kort is hij zelfs voorzitter van de coöperatie 'De Groene Vogel'. Vertelt enthousiast over het project en somt met trots de troeven op die het project in Heyencamp ook heel interessant maken voor de buitenwacht. Dat zijn

er op zijn minst twee, blijkt als hij van wal steekt. Om te beginnen de inzet van **energiecoaches**; een twaalfstal vrijwilligers die getraind zijn in het geven van informatie en advies aan bewoners. Het zijn de eerste aanspreekpunten voor de buurt als het om energiebesparing gaat. Verlijdsdonk: 'Deze energiecoaches hebben vaak een technische achtergrond, maar bij ons draait het niet in de eerste plaats om de techniek. Het is ons in feite om iets heel anders te doen; je wilt mensen er toe aanzetten om hun gedrag te veranderen, ze leren om bewuster om te gaan met energie. Zoiets bespreek je het liefst met iemand die heel laagdrempelig

contacten kan leggen. We werken daarom bewust met vrijwilligers die de buurt goed kennen. Op de cursus die de gemeente aanbiedt, leren ze hoe je mensen thuis ter plekke hele praktische tips kunt geven. Maar ze moeten ook over de aanschaf van zonnepanelen of energiezuinige apparatuur kunnen adviseren. Ze

krijgen een bescheiden vergoeding voor dit werk, maar wie zich hier in zijn vrije uurtjes voor inzet doet dat uit ideële overwegingen.'

Voorbeeldwoning met twee koelkasten

Een tweede troef van het project is de **proefwoning**, een doorsnee huis midden in de buurt, beschikbaar gesteld door de woningcorporatie. Op het dak van deze modelwoning zijn zonnepanelen geïnstalleerd, binnen staat het vol met testopstellingen en voorlichtingsmateriaal. De bezoekers krijgen voorbeelden te zien van isolerende maatregelen die bewoners zelf in hun woning aan kunnen brengen. In de keuken staan twee koelkasten naast elkaar, bedoeld om bezoekers te laten zien wat het verschil in energiegebruik is tussen een energie slurpend model en een exemplaar dat voldoet aan alle milieukeur eisen. Wie de huiskamer binnenloopt, ziet daar ook twee tv-toestellen. Net zoals led-verlichting naast oude lampen en een oude en nieuwe verwarmingsketel die het verschil in energiegebruik aangegeven. Op verzoek van 'De Groene Vogel' heeft Netbeheerder Enexis de hele wijk Heyencamp voorzien van een zogeheten 'slimme energiemeter'. Verlijdsdonk: 'Dat levert enorm veel informatie op. Maar belangrijker is dat we het een hele directe en

“ Je wilt mensen er toe aanzetten om hun gedrag te veranderen

persoonlijke manier vinden om het energiegebruik inzichtelijk te maken. Het gaat op deze manier veel meer leven bij de mensen. Ze kunnen de resultaten vergelijken met het gemiddelde gebruik in de buurt. Maar er ook in de buurt met elkaar over praten.'

Huurhuizen volledig verduurzamen

De keuze voor Heyencamp als proefgebied levert door de samenstelling van de wijk een unieke kans om resultaten met elkaar te vergelijken. Want in de wijk staan ongeveer 200 huurwoningen en 200 zijn in particuliere handen. Zo'n mix kan inzicht geven in de vraag of dit van invloed is op het energieverbruik. En of het verschil tussen huur- en koopwoningen van invloed is op het invoeren van energiebesparende maatregelen. Volgens Verlijdsdonk maakt het wel degelijk uit of je te maken hebt met een huurder of huiseigenaar: 'Denk maar eens aan de aanschaf van zonnepanelen op je dak, het isoleren van je woning, of de aanschaf van een energiebesparende verwarmingsketel. De eigenaar van een koopwoning is natuurlijk veel meer geneigd om te kijken naar de voordelen op langere termijn; het is een voorinvestering die zich later weer uitbetaalt. Dat ligt wel even anders als je elke maand je huur betaalt, dan maak je een hele andere rekensom.' Maar hier komt binnenkort verandering in. De woningcorporatie **WoonGoed2-Duizend** heeft

begin 2015 namelijk besloten om in Heyencamp ongeveer 150 huurwoningen te voorzien van zonnepanelen. De corporatie financiert deze investering. Verlijdsdonk: 'De huur gaat weliswaar iets omhoog, maar per saldo blijven de lasten voor de huurder gelijk of worden zelfs iets lager door het verminderd energiegebruik. Dit besluit geeft een geweldige boost aan de bewustwording en gedragsverandering. Niet alleen in de Heyencamp, want in 2015 willen ze, verspreid over de gemeente, nog 200 woningen van zonnepanelen voorzien.'

Iedereen er bij betrekken

Jong geleerd is oud gedaan, dat geldt zeker voor de noodzaak om kinderen al van jongs af aan de waarde van de natuur bij te brengen en ze bewust te maken van de waarde van een schone en duurzame leefomgeving. Vandaar dat Verlijdsdonk er in zijn tijd als wethouder meteen aan dacht om de duif bij een van de scholen los te laten. Verlijdsdonk: 'We stellen het steeds heel erg op prijs dat de scholen aandacht besteden aan ons project en duurzaamheid hoog in het vaandel hebben staan. Want het thema is natuurlijk veel breder dan alleen zuinig en verantwoord omgaan met energie. Alle scholen in de gemeente hebben een doorlopende leerlijn over duurzaamheid in hun lesprogramma opgenomen. Het is aan ons om ze stof te bieden om er in de klas-

“ De woningcorporatie heeft besloten om 150 huurwoningen te voorzien van zonnepanelen

sen iets mee te doen.' De twee basisscholen nabij de wijk Heyencamp zijn vanaf het allereerste moment bij het project betrokken. Op beide scholen liggen inmiddels zonnepanelen. Verlijdsdonk: 'Dat hadden we ook in ons plan staan, scholen hebben immers een belangrijke voorbeeldfunctie. Met het bestuur van Jong Nederland gaan we binnenkort in gesprek over het plaatsen van zonnepanelen op hun clubhuis. Net als met het bestuur van de Moskee. Het zijn organisaties die op hun manier enorm bij kunnen dragen aan de bewustwording en het creëren draagvlak. We willen echt iedereen in Heyencamp bij ons project betrekken.'

Gedragsverandering in het begin weerbaarstig

De initiatiefnemers van het project hebben vanaf het begin hele concrete doelen opgesteld. Zo was het streven voor de lange termijn dat de helft van de 400 woningen over vijf jaar 50% minder energie gebruikt. Voor de kortere termijn werd als streefgetal aangemerkt dat in Heyencamp 90% na een jaar 'De Groene Vogel' kent. Er werd dus gelijk hoog ingezet. Wellicht toch te hoog, want de eerste cijfers van een 0 meting temperen die hoge verwachtingen. Uit een beknopte enquête onder 88 buurtbewoners in september 2013 kwam naar voren dat op dat moment 43% op de hoogte was van 'De Groene Vogel'. Van hen liet iets minder dan de helft (49%) zich positief uit over het project en de andere helft (47%) stelde zich neutraal op.

Jong geleerd is oud gedaan

Veel respondenten die de boot afhouden, geven aan dat de financiële consequenties een belangrijke rol spelen. Er is in deze beginfase dus veel werk aan de winkel voor 'De Groene Vogel'. Ton Verlijdsdonk: 'Je moet in zo'n beginperiode heel erg je best doen, dat blijkt wel weer. Het gedrag van mensen veranderen is nu eenmaal een weerbarstige zaak.'

Van onderop beklift het veel meer

De gemeente Beesel kan deze ervaringen van 'De Groene Vogel' nog wel eens hard nodig hebben als ze hun milieuambities waar willen maken. In de doelstelling voor 2030 staat dat de gemeente klimaatneutraal wil zijn. Om dat te bereiken moet het energiegebruik volgens de cijfers van de gemeente met 46% omlaag. Ton Verlijdsdonk: 'Zo'n opgave krijg je nooit voor elkaar als je dat vanuit het gemeentehuis denkt te kunnen organiseren. Een omslag zoals we die in de Heyencamp maken, moet je van onderop organiseren, daar ben ik van overtuigd. Er is zo veel meer mogelijk als een burgerinitiatief van meet af aan verbindingen aangaat met burgers, scholen, bedrijven en organisaties. Dat kost wel even wat meer tijd en moeite, maar als je het over duurzaamheid hebt: dat beklift veel meer. Je zorgt dat het echt bij de mensen gaat leven. Als wethouder en gemeentelijke overheid krijg je dat nooit zo voortvarend voor mekaar. Ik spreek uit eigen ervaring.'

Door Jasper Veldhuis in opdracht van **IndeKern**

LANDELIJKE
VERENIGING
VOOR
KLEINE
KERNEN

IndeKern onderzoekt in opdracht van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen de zichtbaarheid en het netwerk van bewonersinitiatieven, rond de thema's zorg & welzijn en duurzaamheid. Om meer zicht te krijgen op het proces van bewonersinitiatieven heeft IndeKern een aantal krachtige dorpen opgetild en uitgelicht. Door over deze dorpen artikelen te schrijven ontstaat een serie boeiende verhalen van dorpen die initiatief tonen.